

РОЗВИТОК ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ MILITARY-TECH АКСЕЛЕРАТОРІВ

Шемаєв Володимир Миколайович

*доктор військових наук, професор,
головний консультант центру безпекових досліджень,
Національний інститут стратегічних досліджень*

Юрків Надія Ярославівна

*доктор економічних наук, професор,
радник директора,
Національний інститут стратегічних досліджень*

Швидка інтеграція нових і проривних технологій є викликом для військових організацій в усьому світі. Зараз, коли комерційні компанії випускають нові продукти щодня, усталені процеси придбання стали вузьким місцем у розвитку і наданні спроможностей кінцевим користувачам.

Україна також має успішну defense tech-індустрію, що працює в галузі оборонних інновацій, яка успішно почала працювати з початку 2023 року, коли Мінцифри та Фонд розвитку інновацій запустили спільний проєкт «Кабінет Стартапів України» [1]. Метою цього проєкту став розвиток українських технологій, в основному в секторі military-tech.

За ініціативи Мінцифри, Міністерства оборони України, генерального штабу ЗСУ, Міністерства економіки України, Мінстратегпрому було створено Кластер для розвитку Defense Tech в Україні – Brave1 [2], який об'єднує науковців, розробників, військових, інвесторів та інші зацікавлені особи для швидкого впровадження новітніх технологій на фронті. Ця платформа підтримує розробку дронів, наземних роботизованих комплексів, РЕБ, ракет та боєприпасів. Розвитку цих технологій здійснюють за рахунок залучених інвестицій та міжнародних грантів. На сьогодні, це єдина точка об'єднання для співпраці всіх учасників defense tech-сфери – розробників, Сил безпеки і оборони, уряду, інвесторів, благодійних фондів та кожного громадянина, хто працює над новими технологічними рішеннями задля перемоги над ворогом.

Сучасна війна потребує великої кількості різного типу ресурсів і основний тягар забезпечення потреб війни лягає на плечі економіки воюючої країни, що створює проблему балансування між воєнними та цивільними потребами. Звідси впливає проблема розуміння воєнно-економічних спроможностей країни. Під воєнно-економічною спроможністю, у загальному розумінні, слід вважати здатність системи

(економіки, окремої організації, установи, соціальної групи, військової частини, підрозділу чи окремої посадової особи) отримувати визначені ефекти чи результати (забезпечення сил оборони ресурсами відповідно до потреб) у визначених умовах (у мирний або у воєнний час) з визначеними показниками.

В умовах мирного часу питання безпеки та оборони знаходяться на другому плані (для розвинених країн загальноприйнятою нормою є ситуація, коли обсяг бюджетних видатків на сектор оборони в умовах мирного часу знаходиться в межах 3 % ВВП), що дозволяє мінімально забезпечити оборонні потреби та не чинити надмірний тиск на інші сфери суспільної діяльності.

У випадку реалізації кризових сценаріїв, включно з війною, що супроводжується різкими змінами (здебільшого зростанням) оборонних потреб у тривалій перспективі, задоволення оборонних потреб стає пріоритетом національної політики. Об'єми оборонних потреб залежать від складності збройного конфлікту, його інтенсивності, залучених сил та засобів, а також від того чи ведеться ця війна за межами чи на території самої країни.

Важливим інструментом підвищення воєнно-економічної спроможності є метод оборонного планування, орієнтованого на спроможності (Capability-Based Planing), що є стандартною процедурою для планування розвитку національних збройних сил та невід'ємною складовою трансформаційних процесів у країнах НАТО на основі узгодження завдань, структури збройних сил та фінансових обмежень. Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Канада, Австралія, Норвегія, Нова Зеландія та інші впровадили його, але кожна держава – з урахуванням притаманних їй особливостей розвитку країни та її збройних сил.

Оборонне планування на основі спроможностей (ОПОС) – це один із сучасних методів оборонного планування, який поширений у секторі безпеки та оборони країн-членів НАТО. Мета, яку переслідує це планування, пов'язана із визначенням такої *структури сил, що забезпечує досягнення цілей політики забезпечення національної безпеки, бути стійкою, життєздатною; такою, що може забезпечуватися в умовах існуючих економічних обмежень; гнучкою залежно від змін у рівні загроз, стану економіки та обстановки у плані безпеки*. Він є найбільш універсальним, оскільки оперує з більшістю факторів, які враховуються при проведенні оборонного планування.

Так, за сучасних умов, повинні враховуватись не лише реальні загрози, а й потенційні сценарії розвитку кризових ситуацій на довгострокову перспективу, що є ключовим для якісного розвитку саме тих спроможностей військ (сил), які у найбільш ефективний спосіб дозволятимуть вирішувати завдання з оборони держави у безпековому середовищі, яке динамічно змінюється. При цьому слід особливо

враховувати появу нових форм і способів застосування як традиційних сил і засобів, так і нетрадиційних засобів впливу.

Планування на основі спроможностей дозволяє розподіляти обмежені оборонні ресурси для досягнення саме тих спроможностей, які є критично важливими. Кінцевою метою планування є формування, за прогнозованих економічних умов, комплексних спроможностей сил оборони, достатніх для гарантованого виконання визначених завдань з оборони держави [3].

Для оборонного відомства України підходи на основі спроможностей, запроваджені в рамках співпраці з НАТО, є відносно новими. Планування на основі спроможностей було офіційно запроваджене в грудні 2020 року, а комітет з питань менеджменту спроможностей, який має керувати цим процесом, був створений в січні 2023 року. Ці зміни визначатимуть основні закупівлі і розподіл ресурсів у середньостроковій перспективі, але вони не призначені для просування нових і проривних технологій на поле бою, оскільки класичні підходи до розвитку спроможностей є надто повільними для нових і проривних технологій. Тому цей підхід має бути доповнений підходом прискореного розвитку спроможностей (акселератором спроможностей), який слугує інтересам всіх сил безпеки та оборони.

Акселератор спроможностей у сфері оборонних закупівель передбачає впровадження процесу інтеграції цільових завдань, який включає наступні шість функцій: визначення проблеми; розробка рішень і експерименти; закупівля матеріалів; цифрова інтеграція; ресурси і вимоги; оперативне вдосконалення. У контексті США всі ці функції реалізуються, але вони розпорошені по всьому Департаменту оборони, і в ідеалі, повинні бути консолідовані під єдиним спонсором ресурсів, а керівники програм повинні бути створені у виконавчих офісах службових програм [4].

В Україні такій процес інтеграції цільових завдань реалізується, переважно, волонтерами та стартапами, які працюють напряму з командирами фронтових підрозділів та спецпризначеннями. Важливо, що їхній підхід надає абсолютний пріоритет своєчасній розбудові спроможностей з використанням широкодоступних технологій і ґрунтується на адаптивному розподілі ресурсів.

У червні 2023 року в Україні на державному рівні запущено кілька Military- Tech акселераторів і фондів. Серед них – акселератор Dare to Defende Demoscasy (скорочено D3) та «Акселератор інноваційного розвитку».

Акселератор D3 працює у таких напрямках: інвестиції у стартапи на ранніх стадіях; акселератор; менторство у тісній кооперації зі ЗСУ. Серед донорів фонду – экс-CEO Google Ерік Шмідт [5]. D3 інвестує

в AI-рішення для розвідки, в кібербезпеку і MilitaryTech (в т.ч. дрони, РЕБ, зв'язок, технології навігації і точності боєприпасів).

Акселератор інноваційного розвитку Міністерства оборони України є постійно діючим консультативно-дорадчим органом Міністерства оборони України, що утворюється з метою підготовки рекомендацій щодо виконання завдань Міноборони, організації та реалізації проєктів, які спрямовані на вдосконалення науково-технічної діяльності Міноборони, прискорення розвитку інноваційних спроможностей структурних підрозділів Міноборони, Генерального штабу Збройних Сил України (далі – ГШ ЗСУ), органів військового управління Збройних Сил України (далі – ЗСУ), військових частин, військових навчальних закладів та установ (далі – структурні підрозділи), пошуку сучасних, нових зразків озброєння і військової техніки (далі – ОВТ), інформаційно-комунікаційних технологій, удосконалення механізмів щодо забезпечення товарами, роботами, послугами оборонного призначення та надання відповідних пропозицій щодо впровадження і реалізації стратегій, програм, проєктів, процесів [6].

Отже, головне завдання новоствореного Акселератора – автоматизувати та пришвидшити роботу з сучасними інноваційними проєктами, які передусім мають на меті посилення можливостей Збройних Сил України. Акселератор планується як майданчик для пошуку сучасних нових зразків озброєння та військової техніки, інформаційно-комунікаційних технологій, а одним з напрямків його роботи буде удосконалення механізмів забезпечення товарами, роботами та послугами оборонного призначення.

Важливою умовою ефективного функціонування Акселератора – співпраця з усіма стейкхолдерами та учасниками сектору ОВТ, зокрема, щодо розробки військово-технічної політики, ухвалення рішень для розвитку новітніх технологій у військовій сфері, визначення пріоритетів у закупівлі експериментальних та серійних зразків військової техніки тощо.

До числа учасників сектору ОВТ слід віднести: Генеральний штаб ЗСУ, Апарат Головнокомандувача ЗСУ, Мінстратегпром, об'єднання підприємств ОПК, волонтерських технічних спільнот-кластерів, благодійних та інвестиційних фондів, якікладаються в ОВТ; структури міжнародних партнерів з військово-технічного співробітництва, підтримки інновацій, а також технологічно розвинуті цивільні компанії. Міжнародна співпраця дозволить через Акселератор системно задіяти значний міжнародний потенціал звязків та експертизи Міноборони.

Список використаних джерел:

1. Інноваційні воєнні розробки: українські miltech-стартапи запитчили власні продукти у новому випуску Кабінету Стартів України. URL: <https://kmu.gov.ua> (дата звернення: 06.02.2025).
2. Military tech – новая отрасль в фокусе развития нашего государства. URL: <https://dia.dp.gov.ua/ru/military-tech-novaya-otrasl-v-fokuse-razvitiya-nashego-gosudarstva> (дата звернення: 06.02.2025).
3. Гарі Букур-Марку, Філіпп Флурі, Тодор Тагарев. Оборонний менеджмент: ознайомлення Серія «Менеджмент безпеки та оборони». № 1. Видання Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння та інформаційно-консалтингової компанії Defense Express Group. 219 с. URL: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Book_Defense_ukr_final.pdf (дата звернення: 06.02.2025).
4. Лопатін М. Військово-технічна революція в Україні і прискорений розвиток спроможностей. URL: <https://mil.in.ua/uk/blogs/vijskovo-tehnichna-revolyutsiya-v-ukrayini-i-pryskorenyj-rozvytok-spromozhnostej/> (дата звернення: 06.02.2025).
5. Фонд D3, у який вклався экс-СЕО Google Ерік Шмідт, профінансував сім українських оборонних стартапів. Хто отримав кошти? URL: <https://forbes.ua/news/fond-d3-u-yakiy-vklavsya-eks-ceo-google-erik-shmidt-profinansuvav-sim-ukrainskikh-oboronnikh-startapiv-khto-otrimav-koshti-13122023-17885> (дата звернення: 06.02.2025).
6. Питання Акселератора інноваційного розвитку Міністерства оборони України. Наказ Міністерства оборони України від 08.06.2023 № 346. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0346322-23#Text> (дата звернення: 06.02.2025).